RAAMATU „KOER NIMEGA MONEY" PÕHJAL VALMINUD TÖÖLEHED 4.–6. KLASSI ÕPILASTELE

Koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur

Rahandusministeerium

1 Sissejuhatus

,,Money lugu aitab raha tähendust paremini mõista. Ilmselt tekib teil uusi eesmärke või uuendate vanu. Mis veelgi tähtsam - avastate uusi vaatenurki ja muudate enda suhtumist, et kasutada elus ette tulevaid olukordi loominguliselt ning uuel viisil. Bodo Schäfer soovis kirjutada raamatud, mis avaks südamed rikkusele. Elul on rikkust küllaga varuks ja raha on üks neist.''

1 Tutvu raamatuga ja täida lüngad.

Selle raamatu saksakeelne pealikiri on .....

BODO SCHÄFER

KOER NIMEGA MONEY

Raamatu autor on Saksa kirjanik nimega .....

Sisukorra leiad leheküljelt ..... ning mõistete seletusi saad lugeda lehekülgedelt ..... kuni .....

Eesti keeles andis ,,Koer nimega Money'' teose välja kirjastus .....

Raamatu tõlkijaks on .....

Selles raamatus on ..... lehekülge.

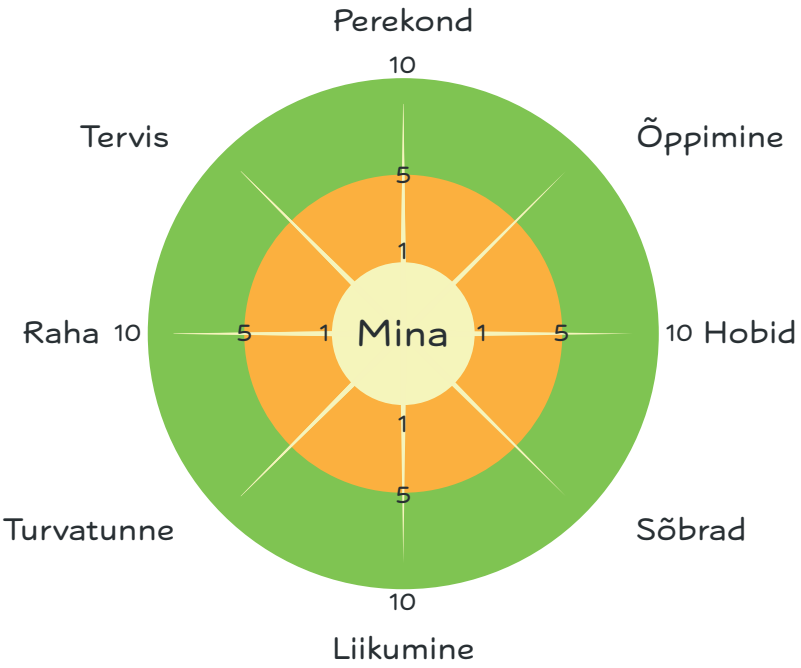
Raamatu peategelased on 12-aastane tüdruk nimega ..... ja koer nimega .....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

2 Koosta elu tasakaaluratas.

Kui tasakaalus on sinu elu? Mõtle iseenda peale ja märgi täpikesega skaalal 1–10, kui rahul oled järgmiste teguritega oma elus.

Seejärel ühenda täpikesed. Suurem ja ümmargusem ratas veereb paremini, kuid ka lopergune ratas veereb. Kõige tähtsam, et ise rahul oled.

Ülevaade teemadest

Meie MIKS?

. . . . . .

Minu ootused

. . . . . .

. . . . . .

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

2 Eesmärkide seadmine

,,Enamik inimesi ei tea sugugi nii täpselt, mida nad tahavad. Teavad ainult, et tahavad rohkem. Kujuta ette, et elu on üks suur e-pood. Kui sa kirjutad e-poele, et soovid ,,rohkem'', siis ei saa sa mitte midagi. Isegi kui palud, et sulle saadetaks midagi ilusat, ei saa sa ikka mitte midagi. Nii on kõigi soovidega: tuleb täpselt teada, mida me tahame.''

HEA SUHTLEMISE TAVAD ÕPPETUNNIS

- Oluline on kaasõpilast kuulata nii, nagu tahaksid, et sind kuulatakse.
- Igaühel on õigus oma arvamusele.
- Arvamused võivad olla erinevad, aktsepteerime ka teiste mõtteid.
- Alati tohib ümber mõelda ja arvamust muuta.

1 **Tehke klassis ajurünnak, miks on hea olla rikas. Pane endale kirja kümme põhjust.**

Miks on hea olla rikas?

2 **Tõmba eelmises ülesandes värviline joon alla nendele põhjustele, mis on põhimõttelt sarnased Kira omadega. Kira soovid leiad lk 30.**

,,Tee suuri asju siis, kui oled veel väike, sest kõik suured asjad hakkavad peale väikesest.''

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

3 Pane kirja kolm kõige olulisemat soovi, mille jaoks oleks vaja rohkem raha, kui sul hetkel on.

.....

.....

.....

.....

↓

Maksumus: ..... €

.....

.....

.....

.....

↓

Maksumus: ..... €

.....

.....

.....

.....

↓

Maksumus: ..... €

Lisamärkmed

Minu jaoks oluline mõte tänasest tunnist:

.....

.....

.....

Tunni eesmärk oli panna kirja enda soovid. Värvi ära, kas saavutasid eesmärgi või mitte.

JAH EI

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

3 Eesmärkide visualiseerimine

MINU EESMÄRGID

Mina soovin

.....

.....

Mina soovin

.....

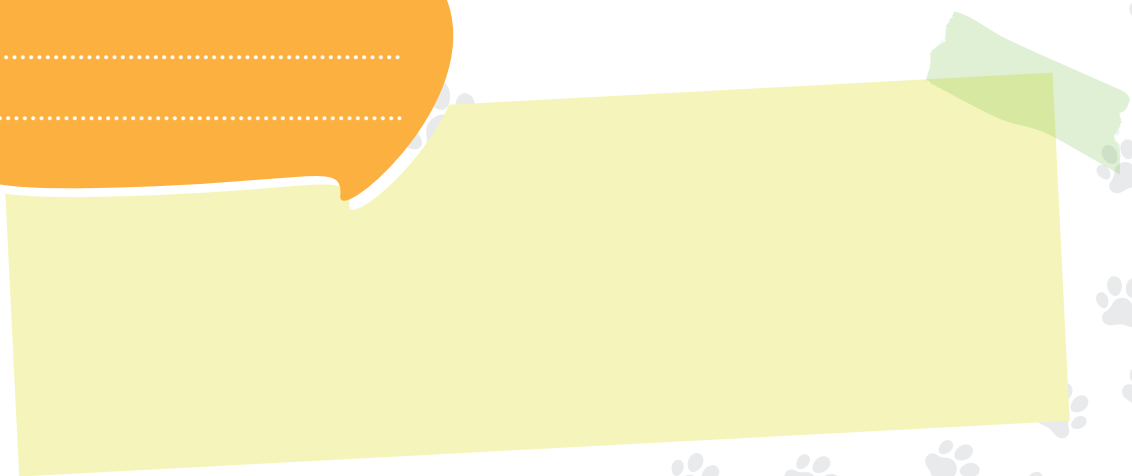
.....

Mina soovin

.....

.....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

4 Soovikarp

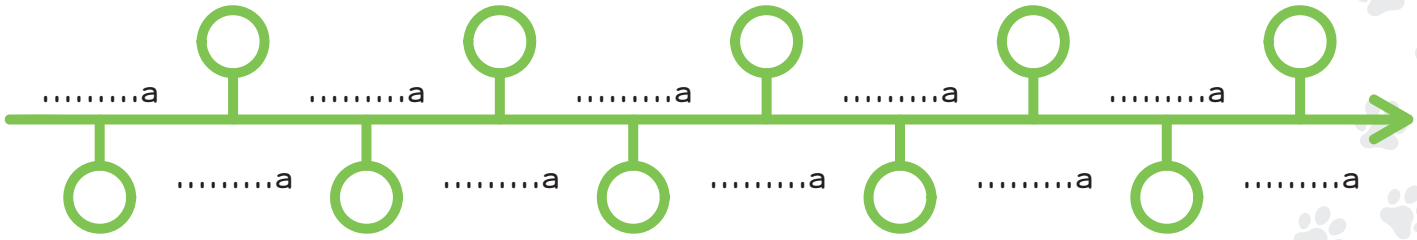

,,Mitte ära proovi, vaid tee. Kui tahad ainult proovida, siis ootadki, et miski viltu läheks ja midagi välja ei tule. Proovimine on lihtsalt selline ette ära õigustamine, ette vabandamine. Ei ole mingit proovimist. Sa kas teed midagi või siis ei tee midagi.''

Lisamärkmed

Märgi alates käesolevast aastast ajateljele kümme aastaarvu. Tähista X-ga need aastad, millal täituvad sinu soovid.

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

5 Soovide maksumus

,,Kasvama hakkab see, millele oma elus keskendume. Enamik keskendub asjadele, mida nad ei soovi, selle asemel, et kujutleda asju, mida nad soovivad.''

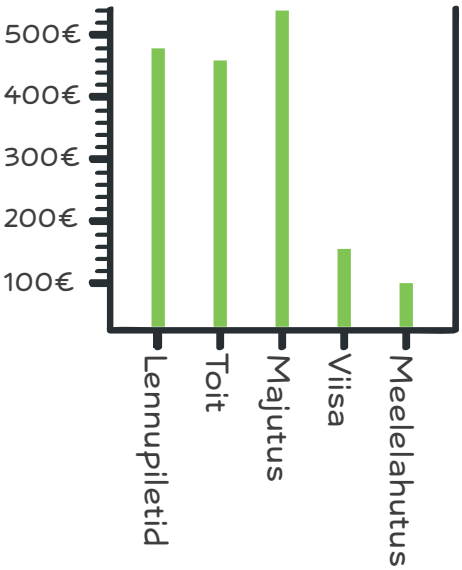

Kui soovid on välja mõeldud, siis järgmine samm on selgitada välja, kui palju raha läheb vaja nende saavutamiseks.

1 **Kira üks soovidest oli sõita Ameerikasse. Järgnevalt analüüsi, mida on vaja tema soovi maksumuse puhul arvestada. Otsusta, kas järgmiste tegevuste puhul on tegemist soovi või vajadusega?**

	SOOV	VAJADUS
Reisilt suveniiride kaasa ostmine on...		
Kui kõht on tühi, siis söögi ostmine on...		
Läksid kuuma ilmaga matkama, kuid unustasid veepudeli maha. Uue vee ostmine on...		
2km kaugusel asuvasse muuseumi taksoga sõitmine on...		
Soodsama toidukoha asemel kallima eelistamine on...		

Graafikus on toodud välja USA-sse reisile mineku vältimatud kulud ning lisaks ka meelelahutus. Kanna andmed tabelisse ja arvuta, kui palju ligikaudu läheks ühele inimesele maksma 2023. aastal reis Eestist San Franciscosse üheks nädalaks.

KULU LIIK	SUMMA €
KOKKU:	

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

Arvuta kirjalikult, kui palju kuluks raha neljale, seitsmele ja üheksale inimesele samal reisil?

		1	7	2	0																	
·					4		·						·									

,,Lihtsalt teadmiste puudumine ei tohiks sind kunagi tagasi hoida mingeid asju tegemast. Liiga paljud muudkui kõhklevad ja kõhklevad, paljalt sellepärast, et nad mõnda asja peensusteni seletada ei oska. Palju mõistlikum on lihtsalt asjad ära teha.''

Mõne soovi puhul käivad vältimatult kaasas n-ö varjatud kulud. Nt Ameerikasse sõitmisel ei piisa ainult lennupiletite soetamisest, vaid lisaks on vaja ka viisat, majutuskohta jms. Samuti on mitmetel elektroonilistel asjadel vaja juurde osta eraldi patareid.

2 Pane kirja enda kolme kõige olulisema soovi eeldatav maksumus. NB! Kui on lisakulusid siis arvesta ka need maksumuse sisse.

Minu soov on ..... → Selle jaoks läheb vaja ..... eurot.

Minu soov on ..... → Selle jaoks läheb vaja ..... eurot.

Minu soov on ..... → Selle jaoks läheb vaja ..... eurot.

Anna igale emotikonile nimetus. Seejärel värvi ära emotikon, mis annab kõige paremini edasi sinu hetke enesetunnet.

.... Segadus .....

Lisamärkmed

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

6 Enesekindluse kasvatamine

,,Sinu enesekindlus otsustab, kas julged midagi teha või mitte. Kas usud endasse. Kui sa ei usu, siis sa ei alustagi. Ja kui peale ei hakka, siis ei sünni ka midagi.''

1 **Kleebi siia tunnustussedel.**

2 **Loe ,,Koer nimega Money'' raamatust lk 49 ning selle põhjal otsusta, kumb sõna sobib lausesse. Vale sõna tõmba maha.**

Kira kasutas eduvihikuks **uut/vana** vihikut. Kira **oskas/ei osanud** alguses midagi sellesse kirjutada. Seejärel tuli Kiral meelde **Daryli/Money** õpetlik mõte. Esimesel korral kirjutas Kira **seitse/viis** õnnestumist oma eduvihikusse. Kira **oli/ei olnud** enda üle uhke pärast eduvihiku sissekannet.

,,Tõenäoliselt küsid endalt kogu aeg, kas mõni asi on ikka õnnestumine või ei ole. Aga kui kahtled, siis loe see igatahes alati õnnestumiseks.''

3 **Alusta enda eduvihiku kirjutamisega. Kirjuta viis asja, mis sul on hästi läinud.**

Märgi skaalal, kui suur on hetkel sinu enesekindlus saavutada oma soovid. 0- üldse pole enesekindlust, 10- olen väga enesekindel.

0 10

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

7 Külalistund

Tunni teema:

.....

.....

.....

Külalistunni esineja:

.....

.....

KÜSIMUSED

Millisel juhul pean ma makse maksma?

Milleks on riigis maksud?

Mida pean teadma maksudest tööle asumisel?

Mis on ettevõtlus?

Mis on ümbrikupalk ja mida sellega kaotan?

Millised on minu võimalused ja kohustused ettevõtlusega tegelemisel?

Lisamärkmed

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

8 Plaanide elluviimine

Äriedu olulised nõuanded:

- Proovi alati lahendada kellegi teise probleem.
- Keskendu alati sellele, mida sa tead, oskad ja omad.

1 Kirjuta lausetesse puuduvad sõnad. Kolm sõna on üleliigsed.

Marcel on Kira ..... . Marcelil oli juba ..... aastasena oma firma, mis tegeles hommikusöögikuklite laiali vedamisega ..... . Lisaks töötas ta kolmapäeviti ..... . Tema kukliäri sai alguse sellest, et talle niikuinii meeldis ..... sõita. Tänu ..... laiali vedamisele sai ta nüüd jalgrattaga sõitmise eest ka raha teenida. Lisaks otsib ta pidevalt uusi ..... , et oma sissetulekuid veelgi kasvatada. Selleks, et raha teenida, on vaja keskenduda sellele, mida ..... , ... ja ..... .

tead, tädipoeg, oskad, kuklite, kaheteist, pühapäeviti, vanadekodus, autoga, jalgrattaga, ajalehtede, kliente, kulutad, omad

Vasta lühidalt.

Mida Marcelile teha meeldis, millest sai alguse tema äri?

.....

Mis sa arvad, millise probleemi Marcel teistel lahendas, kui pühapäeviti ise kodudesse hommikusöögikukleid vedama hakkas?

.....

2 Kirjuta avaldis ning arvuta.

Kira käib 30 korda kuus ühe koeraga jalutamas ning saab ühe euro iga korra eest. Lisaks õpetab ta koerale 2 trikki kuus. Ühe triki eest makstakse talle 10 eurot. Kui palju Kira ühes kuus raha teenib?

.....

Vastus: .....

Mitme koera eest peaks Kira samadel tingimustel hoolitsema, et koguda ühe kuuga 200 eurot?

.....

Vastus: .....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

Äri tegemisel tuleb alati mingeid probleeme ette, mida ei oska oodatagi.

JÄTA MEELDE!

- Oma otsuseid tuleb ka siis täita, kui sul probleeme on, sest igaüks suudab hakkama saada, kui kõik on korras.
- Vähestel jätkub siis visadust oma rida ajada.
- Inimesed, kes edukalt palju raha teenivad, on võimelised isegi siis väga head tööd tegema, kui neil on kõige rohkem probleeme.

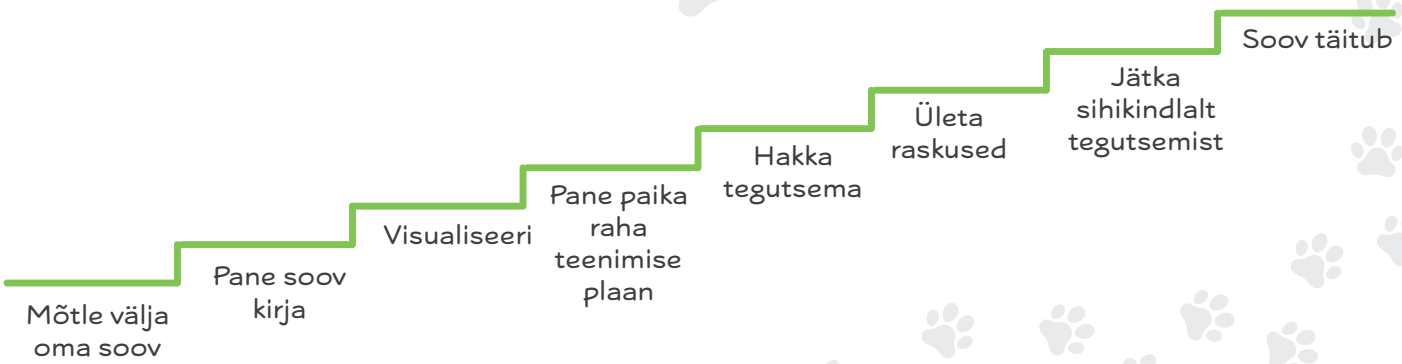

3 Kirjuta enda kohta.

Mida meeldib teha?	Kuidas võiks sellega raha teenida?
•	• .....
•	• .....
Mida meeldib teha?	
•	• .....
•	• .....
Mida meeldib teha?	
•	• .....
•	• .....

Milline neist valikutest võiks olla kõige tõenäolisemalt teostatav? .....

Hinda, kus oled sina praegu oma soovi saavutamisel.
Tee trepiastme peale

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

9 Otsusekindlus ja aja planeerimine

,,Probleeme on alati. Ikkagi peaksid iga päev tegema seda, mis su tuleviku jaoks oluline on. See ei võta kümmet minutitki, aga neist kümnest minutist sõltub kõik. Enamik inimesi jäävad selliseks, nagu nad on, sest nad ei võta endale seda kümmet minutit. Nad tahavad alati, et olukord muutuks paremaks ega võta teadmiseks, et nad ise peaksid kõigepealt muutuma.''

Meelespea:
Kirjutan ka ise jätkuvalt eduvihikusse asju, mis mul on hästi läinud!

1 Päevaplaani koostamine.

Kira päevaplaan 23. september

7.00	Ärkan, pesen
7.20	Kirjutan eduvihikusse
7.35	Söön, riietun
8.00	Lähen kooli
14.00	Lähen koju
14.30	Jalutan koertega ja õpetan uue triki
16.00	Teen koduseid ülesandeid
17.00	Söön vanematega õhtusööki
17.30	Olen õues koos Monikaga
19.00	Loen raamatut
19.30	Vaatan televiisorit
20.45	Pesen ja lähen magama

,,Näed isegi, et on tuhat põhjust, mis sind kõrvale võivad kallutada. Sellepärast peaksid iga päev kindla kellaaja määrama, millal sa võetud kohustusi alati täidad.''

Minu päevaplaan .....

Soovituslikud unetunnid:
6-13aastastel 9-11h
14-17aastastel 8-10h

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

72 tunni reegel

,,Kui midagi ette võtad, siis teed selle 72 tunni jooksul ära, muidu sa seda ilmselt ei tee mitte kunagi.''

2 **Mõtle ja pane kirja 3 asja, mille teed järgneva 72 tunni jooksul ära (nt järeltöö, raamatu lugemine, taara viimine vms). Kui tehtud, siis pane kasti sisse +, kui osaliselt, siis V ja kui jätsid siiski tegemata, siis –.**

Minu *to do* list

Sellist tegevusplaani nimetatakse ka *to do* listiks ehk nimekirjaks, kuhu pannakse kirja tegevused, mis on vaja nt järgneva päeva või 72 tunni jooksu ära teha.

Skaneeri QR kood ja vaata lisaks, kuidas koostada toimivat *to do* listi.

Lisamärkmed

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

10 Raha laenamine ja intress

„Nüüd veel natuke võlgadest: su vanemad peavad hakkama säästma. Nad ei pea sellega ootama, kuni võlad on makstud, vaid võivad kohe alustada. See on ainus võimalus jõuda seisu, kus nad oma soovide täitmiseks enam laenu ei pea võtma. Kerge südamega on kõiki asju palju parem nautida.“

1 Tutvu näitega ning arvuta lihtintressi suurus laenamisel.

Näide: Kui intress on 5%, siis 100€ laenamisel saad tagasimakstava summa teada nii:
5% 100st on: 100·0.05= 5€
Ühe kuu pärast on tagasi vaja maksta 100€+5€=105€
Kui maksaks raha kolme kuu pärast tagasi, siis oleks summa 3·5€+100€=115€

Arvuta, kui palju peab sõber sulle tagasi maksma, kui olete teinud kokkuleppe, et intress on 10% kuus. Laenusumma on 50€.

Ühe kuu pärast:.....

Nelja kuu pärast: .....

Vastus: .....

.....

.....

Neli põhilist näpunäidet, mille abil täiskasvanud saavad võlgadest vabaneda:

- Krediitkaardid ära hävitada.
- Valida mõistliku suurusega laenu tagasimaksed.
- 50/50 reegel: kogu rahast, mida otseselt igapäevaeluks vaja ei lähe, tuleb pool kõrvale panna. Teine pool läheb tarbimislaenude (nt auto, teleri vms) maksmiseks. Parem, kui selliseid laene üldse ei võta.
- Kleebi rahakotti sedel ,,On sul seda tõesti vaja?''. See tuletab hiljemalt kassas meelde, et ära kuluta nii palju.

2 Loe eelnevaid näpunäiteid ja saa teada, milliseid soovitusi jagas Money Kirale, kuidas täiskasvanud saaks võlgadest vabaneda. Milline nendest soovitustest on lastele kõige vajalikum?

.....

.....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

Mida teeksid sina, kui oled võtnud kelleltki 30€ laenu, kuid tegelikult ei ole endal raha, et tagasi maksta?

.....

.....

Millised tundeid see sinus tekitaks?

.....

.....

„Kuid ühe asja võtsin kindlalt nõuks: mina võlgu ei võta. Parem säästan enne millegi jaoks. Ma ei tahtnud iialgi selliseid probleeme, nagu mu vanematel olid."

3 Bingo.

B	I	N	G	O

Tunni eesmärk:

Mõistan, mida toob kaasa raha laenamine. JAH EI

Oskan arvutata lihtintressi. JAH EI

Kodutöö

Küsi oma vanematelt, millised laenukohustused on teie perel.

- ☐ kodulaen
- ☐ autoliising
- ☐ SMS-laen
- ☐ kodumasinate järelmaks
- ☐ telefoni, arvuti vms tehnika järelmaks
- ☐ krediitkaardi võlg
- ☐ muu

.....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

11 Kuldmuna

1 **Loe raamatust lk 91 ja kirjuta, milliste tegevuste eest Kira 37€ teenis?**

.....

.....

.....

.....

,,Ütle üks põhjus, miks sa ei peaks teenima raha, tehes midagi, mis sulle meeldib.''

2 **Loe ja arvuta.**

Elas kord talumees. Ta sai iga päev hane käest ühe muna hommikusöögi jaoks. Aga ühel päeval, kui mees lauta muna järele läks, avastas ta pesast kuldmuna. Algul ei suutnud ta oma silmi uskuda – ehk tahab keegi talle vingerpussi mängida? Ta viis muna kullassepa juurde. See tegi kindlaks, et muna on tõesti läbi ja lõhki puhtast kullast. Talumees müüs muna maha ja korraldas suure peo. Järgmisel hommikul läks ta juba varakult lauta vaatama ja tõesti, pesas oli jälle kullast muna. Nii jätkus päevade kaupa. Talumees läks paraku ahneks. Ta kurjustas hanega, et see „loll lind" ei oska seletada, kuidas kuldmune munetakse. Siis võiks talumees ehk isegi neid muneda. Või siis võiks laisk elukas vähemalt kaks muna päevas anda. Nii mõtles mees ja oli vihane. Talle oli ikka liiga vähe. Ta küttis ennast oma vihas nii üles, et jooksis lõpuks lauta ja lõi hane südametäiega maha. Nüüd ei tulnud enam mingeid kuldmune.

Selgitus: **Hani oleks nagu sinu raha. Kui sa selle raha investeerid, siis teenid intresse. Intressid ongi kuldmunad.**

Näide

15000€
intress 10%
aasta tulu 1500€
kuus 125€

Osa leidmine

5000€
intress 15%
aasta tulu.....
kuus .....

Terviku leidmine

.....
intress 8%
aasta tulu.....
kuus 80€

Lisamärkmed

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

„Veel paljud hakkavad sind välja naerma. Aga veel enamad hakkavad sinust lugu pidama.“

3 Täida Kira skeemil puuduvad väljad. Loo enda eesmärkide skeem.

Minimaalne soovitus investeerimiseks hr Goldsternilt.

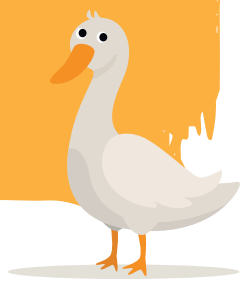
10%

Kira otsus

50%		10%
.....	Soovikarpi	.....
.....	eesmärkide	.....
	jaoks	

Minu hani, eesmärgid ja kulutamine.

Mille üle olen mina uhke?

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

12 Võrgustik

1 Arutelu.

„Meie pole rikkaks loodud!"

„Mida teab laps rahast!"

„Tütreke sõitis korra Rolls-Royce'iga ja juba finantsgeenius valmis."

- Miks on sellised arvamused vanematel tekkinud?
- Mis on lapse roll sellises olukorras?
- Kust saab laps abi, kui vanemad ei toeta?

2 Kira jutustab raamatus nii perest, koolist kui sõpradest ning jagab enda teekonda rahatarkuse õppimisel. Iseloomusta Kirat ja ennast.

Kira	Mina

3 Kira rahatarkuse õppimine on toimunud Money juhendamisel. Enda kogemust jagab ta sõbraga. Lisaks on ta enda teekonnal loonud uusi tutvusi. Koosta Kira võrgustik.

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

4 **Marcel on enda käitumises sihikindel ja tegevustes konkreetne. Tema ütlus võib tunduda ülbe. Kuidas sina Marceli mõtet selgitad?**

,,Ma viitsin ainult nendega suhelda, kellest ma lugu pean.''

5 **Kira võrgustik koosneb nii lastest kui ka täiskasvanutest erinevates vanustes. Mõtle enda peale. Kes moodustavad sinu võrgustiku? Koosta enda võrgustiku skeem.**

MINA

Mida teen mina olukordades, kui keegi paneb mind halvasti tundma?

- Vaata enda võrgustikku. Värvi need nimed, kelle poole murega esimesena pöördud.
- Nüüd võta teine värv ja märgi kaks inimest, kes sind saavad eesmärkide täitmisel abistada.
- Märgi kaks nime, kellele enda rahatarkuse teekonda ja kuldmuna juttu jagad.
- Lisa tegevus enda *to-do* listi.

Tunni eesmärk oli koostada enda suhtlusvõrgustik. Värvi ära, kas saavutasid eesmärgi või mitte.

+ V −

Kodutöö: rääkida kahele inimesele enda rahatarkuse teekonnast. Värvi ära, kas tegid seda või mitte.

+ V −

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

13 Rahatarkuse õhtu

- [ ] Korraldusmeeskonna moodustamine
- [ ] Kooskõlastus kooli juhtkonnaga
- [ ] Sponsori kaasamine (loosiauhinnad üritusele, rahatarkuse teemalised raamatud)
- [ ] Eelarve
- [ ] Päevakava
- [ ] Esineja(te) valik
- [ ] Salvestamine/ otseülekanne
- [ ] Õpilaste äriline tegevus/ laat
- [ ] Info õpetajatele ja kooli töötajatele
- [ ] Registreerimine osalejatele
- [ ] Plakat
- [ ] Meediaplaan
- [ ] Reklaamkanalid (Stuudium, E-kool, Facebook, Instagram, infokiri, koduleht, kohalik ajaleht jne)
- [ ] Kutse
- [ ] Kordusteavitus
- [ ] Õhtujuht/ moderaator
- [ ] Ruumi valik
- [ ] Ruumi paigutus
- [ ] Tehnika ruumis
- [ ] Kohvipaus
- [ ] Märkmepaberid ja kirjutusvahendid ruumis
- [ ] Pildistamine
- [ ] Tänumeened esinejatele
- [ ] Esinejale ja osalejatele paar päeva enne meeldetuletus (parkimine, sisenemine jms)
- [ ] Tagasiside küsimine osalejatelt
- [ ] Kokkuvõte korraldusmeeskonnaga

.....

.....

.....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

Lisamärkmed

14 Arvelduskonto ja väärtpaberikonto

„Lähemalt vaadates on õnn ja vedamine ainult ettevalmistuse ja visa töö tulemus.“

1 **Kasuta internetti ja leia, kui palju maksavad antud tehingud suuremates Eesti pankades.**

	Coop Pank	LHV	Luminor	SEB ISIC Student	Swedbank Deebetkaart Pluss
Arvelduskonto avamine					
Esmase pangakaardi tellimine					
Uue kaardi tellimine, kui kaardi kaotan					
Väärtpaberi-konto avamine					
Kui suur on väärtpaberikonto hooldustasu, kui hoiad 10 000€ väärtuses nii Balti kui ka välisriikide aktsiaid?					
Kui palju maksab Tallinna Kaubamaja aktsia ost internetipangas?					

Mis on väärtpaberikonto?

.....

.....

.....

.....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

2 Kira läks pangas konto avamiseks ise pangakontorisse. Ta avas konto ja sai raha arvele panna, kuid sai kaasa vanematele allkirjastamiseks ankeedi. Kuidas on sinu kogemus?

- Kas sul on oma pangakonto? JAH EI
- Kas saad iseseisvalt pangas toiminguid teha? JAH EI
- Kas saad iseseisvalt internetipangas tehinguid teha? JAH EI
- Kas oled interentipangas maksnud mõne arve või teinud sõbrale ülekande? JAH EI
- Kas sul on mobiilis panga äpp? JAH EI

Milleks sa äppi peamiselt kasutad? .....

,,Selge ju, et kui kõik ära raiskan, siis ma ei saagi endale hane. Ja kui mul hane ei ole, siis pean kogu elu raha teenimiseks töötama. Aga kui on hani, siis töötab raha minu eest.''

Kira elus oli põnevust. Ta õppis uue nurga alt inimesi tundma ning koolis pakkusid uued õppeained huvi.

Milliseid muutuseid olen ise kogenud?

.....

.....

.....

.....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

15 Väljasõit

Väljasõidu kava ja meelespea

Kolm head mõtet väljasõidult.

Eesmärk: .....

.....

.....

JAH EI

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

16 Hirmud

,,Kõige väärtuslikumaid kingitusi teeme endale ise. Kui suudad ületada hirmu naeruvääristamise ees, siis on kogu maailm sulle lahti.''

1 Vasta raamatu (lk 147) abiga küsimustele.

Kuhu kutsus proua Heinen Kira esinema?

.....

Milline oli Kira esimene reaktsioon pakkumisele?

.....

Mis sa arvad, miks Kira seda kartis?

.....

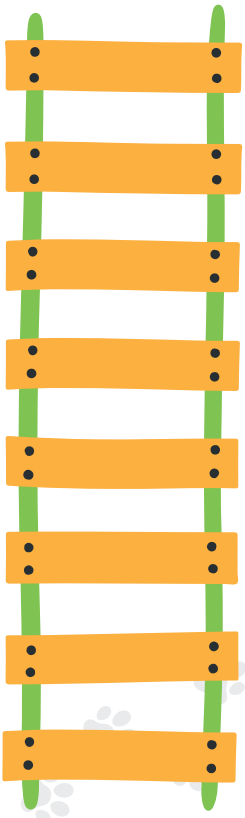
Kuidas suhtuksid sina, kui sellise pakkumise saaksid?

.....

,,Kui hirmust jagu saad, siis ainult arened.''

2 Märgi vastav number hirmuredeli sobivale astmele. Iga aste kõrgemale tähendab, et see muudab sind aina ärevamaks. Lisa juurde ka kaks situatsiooni, mida siin ei ole välja toodud, kuid tekitavad sinus hirmu. Ühel astmel võib olla ka mitu situatsiooni.

1. Klassi ees vastamine.
2. Avalikus kohas esinemine (nt kooli kontsert).
3. Võõra inimesega suhtluse alustamine.
4. Õpetajalt abi küsimine.
5. Tööandjaga rääkimine.
6. Poisi/ tüdrukuga rääkimine, kes sulle meeldib.
7. Ettevõtlusega alustamine.
8. Sõbraga rahast rääkimine.
9. .....
10. .....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

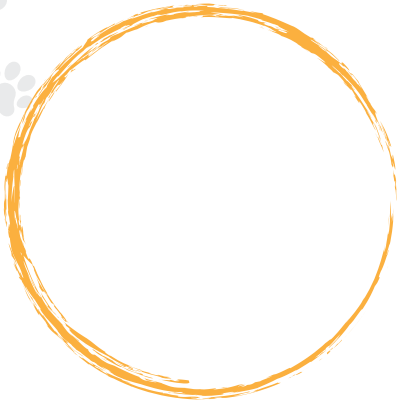
,,Keegi ei saagi sind sundida midagi tegema, kui sa ise ei taha. Ainult sa ise saad ennast sundida.''

3 Joonista või lihtsalt värvi oma hirmu ning õnnelikkuse tunne.

Hirmu tunne

Õnnelikkuse tunne

Harjuta- Mida rohkem sa midagi teed, seda paremini see välja hakkab tulema ning see muudab ka hirmu tasapisi väiksemaks. Seega tuleb harjutada hirmuga silmitsi seismist.

Inspireeru- Vaata ümberringi ning jälgi, kuidas teised hirmudest üle saavad. Hea on võtta ka keegi appi, kellega koos mõelda, kuidas hirmuga toime tulla.

Rõõmusta- Ole uhke ning tunne rõõmu ka väikeste edusammude üle. Väikeste sammudega liikudes jõuad peagi suure eesmärgini. Seega tunnusta ennast ka väiksemate edusammude eest.

Mõtle positiivselt- Isegi, kui mõnikord kardetud asjad on tõeks saanud ja oled ebaõnnestunud mingis olukorras, siis pea meeles, et eksimused on suurepärane võimalus õppimiseks. Ära anna alla, vaid võta seda kui võimalust tugevamaks muutuda. Mõnikord on vaja sundida ennast tegema hirmutavaid asju, et areneda ja saavutada suuremaid eesmärke.

4 Märgi skaalal oma julgus vastu võtta uusi väljakutseid tänasel hetkel tähisega X ja tähista tähisega ♡, kui julge sooviksid olla õppeaasta lõpus. 0- üldse pole julgust, 10- oled väga julge.

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

17 Tagasivaade

1 **Täida puudu olevad sõnad mõttes. Abi leiad raamatust lk 156–157.**

,,Kui muutud ..... ja ....., siis sa enam ..... . Ja kui sa enam ei õpi, siis su isiksus ..... .''

2 **Kira sai härra Goldsternilt tšeki Money hoolitsemise eest. Alguses oli Kiral ebamugav, kui härra talle rahast rääkis, kuid nüüd oli Kira jõudnud juba arusaamiseni, et ka töö eest, mida armastad, võib raha saada. Vaata raamatust lk 134.**

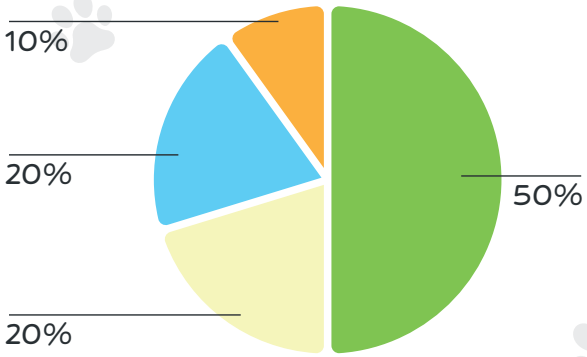

Mis summas tšeki Kira sai? .....

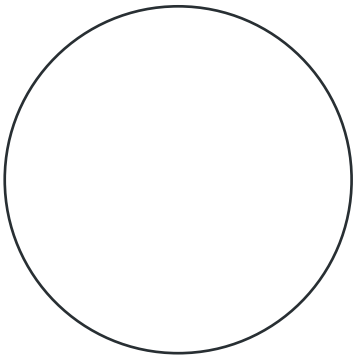
Kuidas Kira raha jagas? Arvuta summad ja märgi vastused diagrammile. Lisa juurde, mis eesmärgil Kira seda osa kogus.

Millises seisus on sinu rahaliste eesmärkide poole liikumine? Joonista enda rahaline jaotus diagrammile ja lisa juurde eesmärgid.

Kira raha jaotus

Sinu raha jaotus

,,Hirm raskuste, vigade ja piinlikkuse ees on tohutult paljude inimeste elu ära rikkunud.''

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

3 Kirjuta 3 peamist tegevust või eesmärki, mis sind täna ärevaks teeb. Vaata ka töölehte ,,Hirmud''. Kas on midagi muutunud võrreldes eelmise tunniga? Võta eduvihik ja loe. Leia eduvihikust tõestust, et saad hakkama. Lisa tõestus tegevuse või eesmärgi juurde.

,,Kui keskendud positiivsele, ei saa hirm võimust.''

Lisamärkmed

Nüüd tunnen end mugavamalt

.....

.....

.....

Ma olen võimeline

.....

.....

.....

Ma tahan uurida veel põhjalikumalt

.....

.....

.....

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

18 Investeerimise I samm

Investeerimine on hulga lihtsam, kui enamik inimesi arvab. Põhimõtteliselt tuleb tähele panna ainult kolme asja:

- Raha peab olema paigutatud turvaliselt.
- Raha peab munema palju kuldmune ehk tooma tootlust.
- Investeeringud peavad olema kegesti mõistetavad.

1 Rühmatöö ,,Pärlikaardid''. Otsusta, kas väide on õige või vale.

AKTSIAD

	ÕIGE	VALE
Aktsiate ostmisega kuulub üks osa ettevõttest ostjale.	○	○
Ettevõtte pankroti puhul võivad aktsionärid kogu rahast ilma jääda.	○	○
Aktsiatesse investeerimisel on võimalik teenida võrdlemisi suurt tootlust.	○	○

AKTSIAFONDID

	ÕIGE	VALE
Aktsiafondidesse investeerides on riskid rohkem hajutatud, kui üksikaktsiatesse.	○	○
Investeerima peaks lühiajaliselt aktsiafondidesse.	○	○
Saab ainult oma riigi ettevõtetesse investeerida.	○	○

VÕLAKIRJAD

	ÕIGE	VALE
Võlakirjad on juhitud ebaprofessionaalse fondijuhi poolt.	○	○
Võlakirju võivad välja anda ettevõtted, kohalik omavalitsus või riik.	○	○
Võlakirju ostes ei saa sinust selle ettevõtte omanikku.	○	○

ÜHISRAHASTUS

	ÕIGE	VALE
Ühisrahastus on oma raha laenamine sõbrale.	○	○
Sellesse investeerides pole võimalik rahast ilma jääda.	○	○
Ühisrahastamine toimub tavapäraselt avalike interneti-platvormide kaudu.	○	○

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

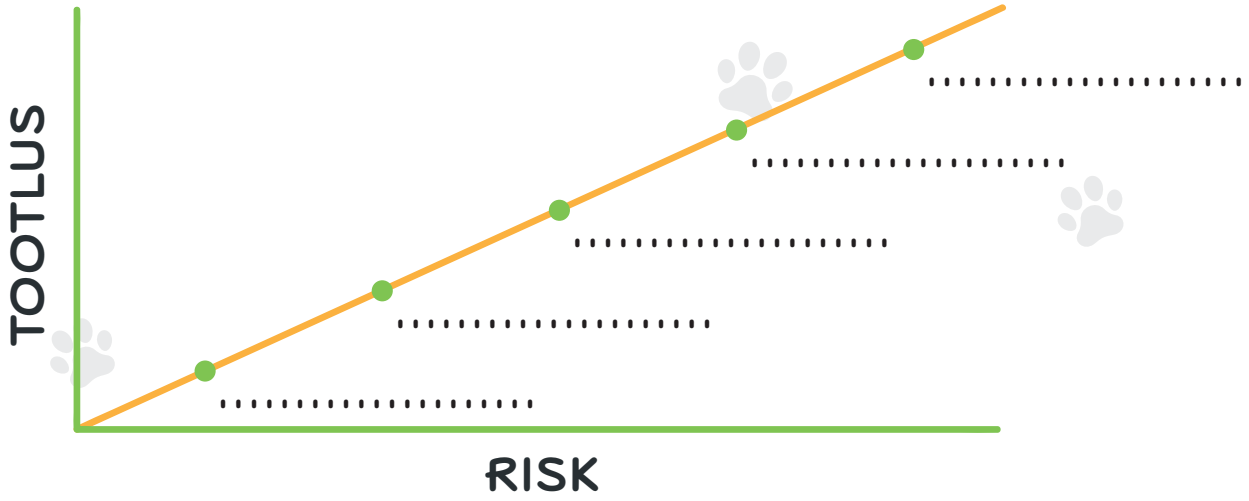
KRÜPTOVARA

	ÕIGE	VALE
Krüptovaradel on iseloomulikud suured hinnakõikumised.	◯	◯
Krüptovarade olemasolu ja turvaomadused on tagatud matemaatiliste algoritmide kaudu.	◯	◯
Krüptovarad on turvalised ja stabiilsed.	◯	◯

TÄHTAJALINE HOIUS

	ÕIGE	VALE
Täpselt on teada, kui palju määratud aja jooksul teenid.	◯	◯
Pole võimalik teha täiendavaid sissemakseid ega väljamakseid.	◯	◯
Teenitud tulult ei pea maksma tulumaksu.	◯	◯

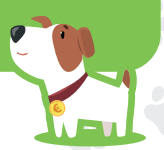
2 **Paiguta graafikusse sobivasse kohta järgnevad investeerimisvõimalused, arvestades nende riskantsust ning tootlust (tähtajaline hoius, aktsia, võlakirjad, aktsiafond, krüptovara).**

Lisamärkmed

Võluvalem

- Otsusta armastada ja soovida raha.
- Usalda ennast, tee meeldivat tööd.
- Jäta raha argieluks, unistuste jaoks ja hanekontoks.
- Investeeri targalt.
- Naudi.

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

19 Investeerimismäng Cashy

Mängu algus

Minu õnnelikkus: .....

Minu rahaline seis: .....

Investeerimise 5. aasta

Minu õnnelikkus: .....

Minu portfelli ülevaade: .....

Investeerimise 10. aasta

Minu õnnelikkus: .....

Minu portfelli ülevaade: .....

Kolm mõtet tänasest tunnist.

20 Eneseületus

1 **Kira jaoks oli proua Heineni laste koolipere ees rahatarkuse kogemuste jagamine suureks väljakutseks. See tekitas kõhuvalu, võttis söögiisu ära, tekitas hirmulaine ja ärevuse tunde. Mis aitas Kiral ennast ületada, et ta ikkagi läks koos proua Heineniga esinema?**
Vajadusel vaata raamatust lk 176.

.....

Meenuta, mis on sinu meeldejäävaim eneseületus. Põhjenda, miks just see.

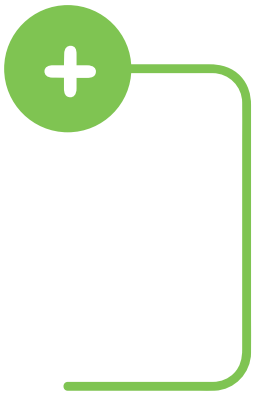
.....

Loe oma eduvihikut ning täienda seda vähemalt kahe õnnestumisega.

„Asjad, mida on raske teha, ongi need, mille üle hiljem kõige rohkem uhkust tunneme. Ära seda kunagi unusta.“

2 **Ärevus on ühest küljest positiivne, kuid teisalt negatiivne. Põhjenda, miks nii öeldakse.**

Skaneeri QR kood ja kuula, kuidas end ärevuse korral aidata.

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

Kira on hea näide sellest, et kui ületad ennast, siis jõuad ka sihini. Motivatsiooni tekitamiseks loe järgnevast tsitaadist, kuidas tutvustas pr Heinen Kirat nende ühisel esinemisel. See on sama kord, mis tekitas Kiras algselt suurt ärevust.

„Ühel päeval kohtasin hästi noort klienti, kes oskab oma finantse kasutada paremini kui enamik täiskasvanuid. Ta teenib iga kuu hulga raha ja tal on erakordselt hea süsteem, kuidas seda jaotada. Tegemist on täiesti tavalise tüdrukuga, kellel oli veel hiljuti raskusi oma taskurahaga välja tulla. Aga siis sai ta paar head nõuannet ja täna on tal juba nii palju raha, et saab omaenda vahenditest finantseerida kaht suurimat soovi: sõita Californiasse ja osta endale arvuti."

3 Mõnikord võib tee eesmärkide saavutamiseni olla nagu labürint. Ent pea meeles, et ükskõik kui raske miski tundub, siis ei tasu alla anda, vaid leia olukorrale lahendus.

Lisamärkmed

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

21 Investeerimise II samm

,,Kõik arvavad, et teavad, mis on aktsia, aga vähesed teavad ka tegelikult.''

1 **Selgita mõisteid oma sõnadega. Võid kasutada raamatut (lk 185-190).**

Aktsiafond- .....

Hea kasum- .....

Pikaajaline investeering- .....

Kahjum- .....

Fondifond- .....

Volatiilsus- .....

2 **Proua Trumpf selgitas Kirale, Marcelile ja Monikale erinevusi aktsia ja aktsiafondide vahel. Nad arutasid investeerimise riski. Proua Trumpf tõi näited sellest, kui oleks 500€ ja investeeriks aktsiasse vs aktsiafondi. Vaata lk 185 ning võrdle selle põhjal.**

AKTSIA

20 ühe ettevõtte aktsiat
Väärtus:
.....

Aktsia väärtus -40%

Väärtus:
.....

AKTSIAFOND

20 erineva ettevõtte aktsiad
Väärtus:
.....

Ühe ettevõtte aktsia väärtus -40%

Väärtus:
.....

,,Paljud usuvad, et nad ei saa investeerimisest nagunii aru. Ja kui aru ei saa, siis ei hakata isegi proovima.''

Liitintress on teenitud intressi pealt teenitav intress. Iga kord kui teenid intressitulu, siis see tulu hakkab omakorda teenima intressitulu ja see omakorda. See viib aja jooksul eksponentsiaalse ehk järjest kiireneva tempoga kasvuni.

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

3 **Nüüd võta summa, mida oled ise valmis investeerima. Kui sul veel oma hane pole, siis võta aluseks summa, mida saad tavaliselt kingitusteks aastas kokku. Arvuta 3 ja 5 aasta portfelli summa, kui aastane tootlus on 8%.**

.....

.....

.....

.....

Meelespea fondi otsingul!

1. Fond peaks olema vähemalt 10 aastat vana.
2. Fond peab olema suur rahvusvaheline aktsiafond.
3. Fondide andmeid peab võrdlema. Vaata, mis on olnud edukad.

4 **Moodusta oma investeerimisklubi. Pange klubile nimi. Arutage, kuhu investeeriksite raha vähemalt kümneks aastaks. Algsumma investeeringuteks on 1200 eurot igal õpilasel. Tingimus on, et investeeringuga peavad kõik õpilased nõus olema ja otsus tehakse kõik koos. Kohtuda võite klubis ka veebi teel. Võite valida kuni kolm erinevat fondi.**

INVESTEERIMISKLUBI .....

Klubi liikmed

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

Investeeringu summa kokku

.....

Valitud fondid (keskmine tootlus)

.....

Prognoositav kasum kümne aasta pärast

.....

Kirjuta kõige olulisem mõte, mille endaga tänasest tunnist kaasa võtad.

.....

.....

Oskan selgitada mõisteid kasum, kahjum, investeerimine, aktsiafond ja fondifond. JAH EI

Mõistan liitintressi põhimõtet ja oskan liitintressi arvutada. JAH EI

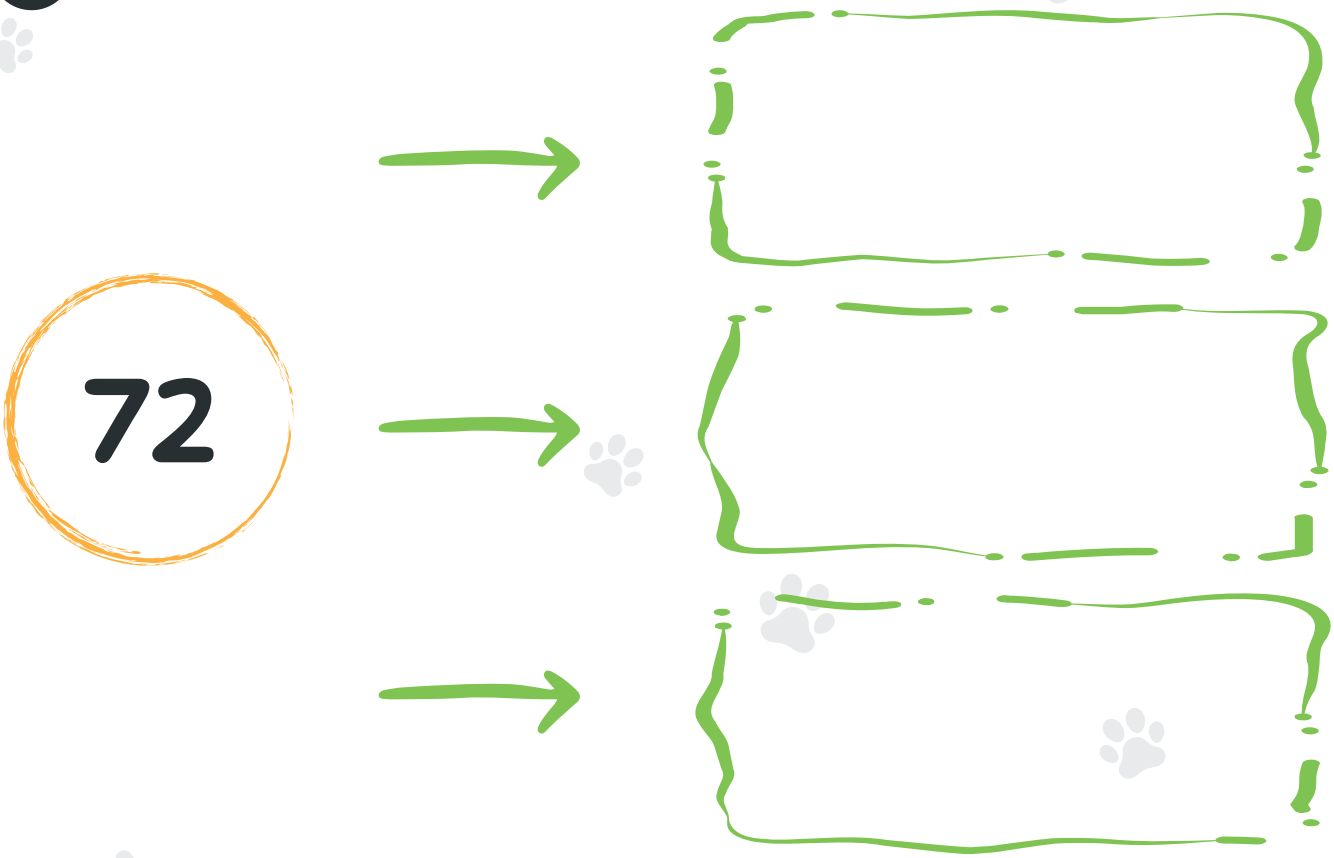
Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

22 Riskitaluvus

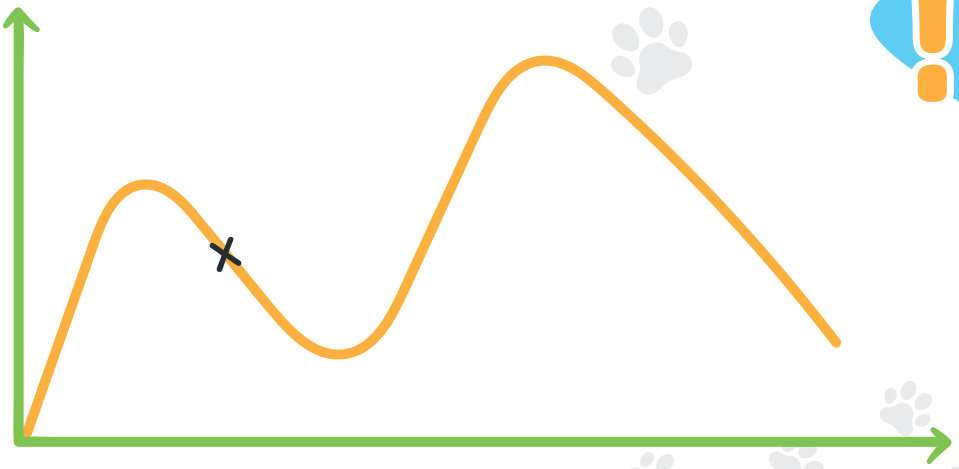
„Ära investeeri kunagi KOGU oma hane aktsiatesse või fondidesse.“

1 Täida kolm 72 valemit.

2 Märgi joonisele börsi neli aastaaega: börsitalv, börsikevad, börsisuvi, börsisügis. X joonisel märgib fondi ostu hetke. Märgi joonisele O, kus on hea osakuid juurde osta ja M, kus on hea osakud müüa.

Pea meeles!
Kasum ja kahjum tekivad müügi hetkel. Seni, kuni osakuid ei ole müünud, ei ole ka sul kasumit või kahjumit.

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

3 Millised olid härra Goldsterni soovitused riskide hajutamiseks?

.....

.....

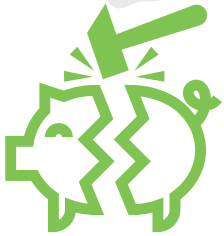
.....

.....

Inflatsioon on .....

.....

Inflatsioon Eestis on .....%

4 Joonista sektordiagrammina Kira raha jaotamise plaan nüüd, kui ta õppis ka enda hane jagama erinevate kontode vahel. Lisa juurde raha kasutus ja mitu protsenti see moodustab sissetulekust. Joonista nüüd ka enda diagramm. Kas teed muutuse ka enda jaotamises?

Kira raha jaotus

Sinu raha jaotus

Tean, kuidas investeerimisel riske hajutada. JAH EI

Kolm peamist sõna klassi sõnapilvest.

Lisamärkmed

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

23 Eneseusk

,,Sissetulek sõltub eneseusust. Eneseusk omakorda sõltub, kas me keskendume asjadele, mida me suudame või asjadele, mida me ei suuda.''

1 **Arutle paarilisega ja pane kirja, kuidas on võrreldes raamatu algusega muutunud Kira ja tema vanemate elu ja nende emotsioonid.**

KIRA

ISA

EMA

2 **Millise ettepaneku tegi härra Goldstern Kirale?**

.....

Tänu millele Kira ettepaneku vastu võttis?.....

Mida teeksid sina, kui saaksid samasuguse ettepaneku täna? Põhjenda enda otsust.

.....

,,Kui Sul on probleem, siis pead uusi võimalusi otsima ja jälle midagi õppima. ''

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

Kuulamine

Kuulamine on kunst, mille valdamine ja kasutamine avab meile palju võimalusi.

Tee nii, et igaüks on kuuldud.

Paku võimalust, et kõik saaksid rääkida.

Austa, ära sega vahele ja küsi küsimusi vajadusel lõpus.

Aktsepteeri, kogemused ja väärtushinnangud võivad olla erinevad.

Ole kohal, lülita enda mõtted välja ja kuula südamega.

,,Palju tähtsam on, et sina oskad mind kuulata ja minust aru saada. Sellega on nagu raamatuga. Mõned, kes seda loevad, ei kuule su sõnu ega muuda oma elus midagi. Teised aga kuulevad ja hakkavad rahaga targalt ümber käia.''

Mille eest olen tänulik?

Mis pakub mulle rõõmu?

Mille üle olen uhke?

.....

.....

.....

.....

Eesmärk: .....

.....

.....

JAH

EI

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

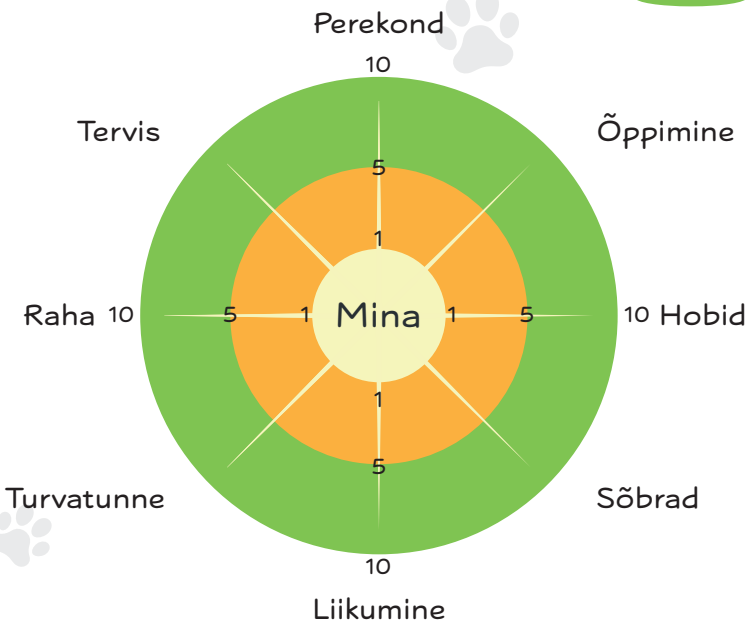
24 Kokkuvõte ja plaan

„Ära kurvasta selle pärast, mida sul enam ei ole, vaid ole tänulik selle eest, et see sul oli.'

Kui tasakaalus on sinu elu nüüd? Mõtle iseenda peale ja märgi täpikesega skaalal 1–10, kui rahul oled järgmiste teguritega oma elus.

Seejärel ühenda täpikesed. Suurem ja ümmargusem ratas veereb paremini, kuid ka lopergune ratas veereb. Kõige tähtsam, et ise rahul oled.

See raamat oli kasulik selleks, et ...

Kui ma oleksin Kira, siis...

Koos Kira ja Money'ga õppisin...

Lisamärkmed

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

Lisamärkmed

Minu õnnelikum ja rikkam elu

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.

Rahandusministeeriumi tellimusel "Koer nimega Money" raamatu põhjal valminud õppematerjal, koostanud Liis Jaaku ja Heidi Kaldlaur.